

Zpráva o činnosti Čs. společnosti entomologické při ČSAV za rok 1973.

Činnost společnosti v roce 1973 se vyvíjela ve znamení plnění schváleného plánu činnosti, rozpracovaného a uváděného v život společnosti novým ústředním výborem.

1. Činnost v ústředí.

a) Valné shromáždění

Dne 28.března 1973 se konalo 69. valné shromáždění společnosti, na kterém byla přednesena zpráva o činnosti za uplynulé volební období, hospodářská zpráva a zpráva revizní komise. Byl zvolen nový ústřední výbor na funkční období 1973-1976 a schválen rámcový plán činnosti na příští období. Nový ústřední výbor, schválený vědeckým kolegiem speciální biologie ČSAV č.j.19/73 ze dne 23.1.1973 a potvrzený generálním sekretářem ČSAV č.j. 12.230/5/73-KOVS ze dne 17.4.1973 pracoval ve složení:

Předsednictvo

předseda: JUDr. Leopold Heyrovský

místopředseda a zástupce věd. kolegia spec.biologie ČSAV:

Prof.Dr.Ing. Antonín Pfeffer, DrSc.

místopředseda: Prof.RNDr.Ladislav Korběl, zást. Slov. ent.spol.

vědecký tajemník: Doc.RNDr. Karel Hůrka, CSc.

hospodář: RNDr. Josef Rusek, CSc.

předsedové poboček: Prof.RNDr. František Miller, DrSc.

Jindřich Novotný

RNDr. Stanislav Ošmera

zástupce věd.kolegia spec.biologie ČSAV: RNDr.Jaroslav Weiser, DrSc.

člen korespondent ČSAV

Členové výboru

RNDr. Augustin Hoffer

Doc.Ing. Alexander Huba, CSc., zástupce Slov.ent.spol.

RNDr. V.Landa, DrSc., člen korespondent ČSAV

RNDr. Pavel Štys, CSc.

RNDr. Jiří Zelený, CSc.

jednatelé poboček: Ing. Zbyšek Pecha

Ing. Karel Schön

Ing. Karel Spitzer, CSc.

Náhradníci členů výboru

Doc.RNDr. Jan Buchar, CSc.

Zdeněk Černý

PhDr. Václav Felix, CSc.

RNDr. Ivo Hodek, CSc.

Doc.RNDr. Ivan Hrdý, CSc.

prom.biol.Josef Jelínek, CSc.

Ing.Zdenek Kolečka

Josef Král

prom.biol.Ilja Okáli,z.Sl.e.spol.

Kristian Pospíšil

prom.biol. Jaromír Strejček

Jaroslav Vaněk

Revizoři účtů

RNDr. Petr Verner, CSc.

Petr Čermák

Náhradník revizorů účtů

Ladislav Lizec

Slovenská entomologická společnost při SAV je v ústředním výboru zastoupena 3 členy svého výboru, kteří se účinně podíleli na úzké spolupráci mezi oběma společnostmi.

Na 1. zasedání nového ústředního výboru, konaném dne 30.4.1973, byly rozděleny funkce vyplývající ze schváleného plánu činnosti na rok 1973-1976.

Výkonným orgánem výboru je administrativní tajemník a knihovník Miroslav Bečica, který zajišťuje veškerou agendu vyplývající z jeho pracovní náplně. Účetní práce provádí externí účetní v dohodě o činnosti.

b) Členská základna

K 31.12.1973 má společnost 802 členy, z toho 410 činných, 381 mimořádných, 8 čestných členů domácích a 3 zahraniční čestné členy. Počtem 802 členů se společnost řadí již mezi středně velké. V průběhu roku byli přijati 2 činní členové a 55 mimořádných členů. U 15 členů (9 činných a 6 mimořádných) zaniklo členství pro neplacení členských příspěvků, ač byli řádně upomenuti. Čtyři starší členové zemřeli a dva vystoupili pro odklon jejich odborného zaměření. Z nově přijatých mimořádných členů je 55% mladých entomologů do 20 let; zbytek tvoří mladí vědečtí pracovníci a amaterští zájemci o entomologii. Čestnými členy společnosti jsou:

RNDr. et PhDr. Vladimír Balthasar

JUDr. Leopold Heyrovský

RNDr. Augustin Hoffer

Prof.RNDr. Ladislav Korběl

Akademik Josef Kratochvíl

Doc.RNDr. Josef Mařan

Prof.RNDr. František Miller, DrSc.

Prof.Dr.Ing. Antonín Pfeffer, DrSc.

zahraniční: Akademik I.J.Bureš - BLR

Prof. M.S.Giljarov, DrSc. - SSSR

Prof. B.B.Rodendorf, DrSc. - SSSR

Usnesením výboru je stanoveno, že čestní členové neplatí členské příspěvky a dostávají zdarma interní publikace společnosti. Zahraniční čestní členové mimo to i mezinárodní periodikum AEB.

c) Entomologické dny a srazy

Organizace Entomologických dnů 1973 se ujala Slovenská entomologická společnost při SAV. Uskutečnily se ve dnech 1.-4.6.1973 v Malých Karpatech za účasti 42 členů z ČSR a 12 členů ze SSR. Na programu byla prohlídka Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV v Ivance pri Dunaji, přednáškový cyklus na téma: Charakteristika geomorfologických floristických a entomologických poměrů Malých Karpat a dále společné exkurze do stepních, lesostepních a rašeliništních oblastí v okolí.

Pravidelné celostátní srazy entomologů se uskutečnily ve dnech 17. a 18.3. a ve dnech 6. a 7.10.1973 ve velkém sále Domu kultury kovoprůmyslu v Praze 5. V rámci srazů byly předneseny 2 odborné přednášky (RNDr. J.Pradáč: O chemické řeči u hmyzu; Obrázky vzácnějšího hmyzu v přírodě) a besedy prom.biol. J.Strejčka s mladými účastníky. Srazů se zúčastnilo celkem přes 500 členů a jejich hostů a přátel.

Společnost byla spolupořadatelem III.celostátního dipterologického semináře, který se uskutečnil za hojné účasti specialistů ve dnech 15.-17.11.1973 ve Žďáru nad Sázavou.

Řada členů se zúčastnila akcí pořádaných jinými organizacemi. Byla to zejména konference Čs. botanické společnosti při ČSAV a semináře biologických ústavů ČSAV, výzkumných zařízení rezortních ministerstev a vysokých škol. Zástupce výboru se také zúčastnil semináře pedagogické komise Čs.biologické společnosti při ČSAV. Při účasti na těchto akcích se většinou úzce prolíná v jedné osobě pracovní zařazení v určité instituci se současným postavením jako člena společnosti.

d) Odborné přednášky a diskusní schůzky, týdenní schůzky

V uplynulém roce se uskutečnily tyto přednášky a diskusní schůzky:

Odborná přednášková schůze

Prof.Dr.Ing. A.Pfeffer, DrSc.: Zoogeografie Kypru

Přednášky z cest

Ing.J.Haleš: Problémy ochrany přírody na želvích ostrovech Galapágách

K.Pospíšil: Entomologické dojmy z Gruzie a Arménie

RNDr. Petr Bílek: Kouzlo Indie

RNDr. Milan Daniel, CSc.: Zoologické výzkumy v Himalajích

Diskusní schůzky

RNDr. Pavel Štys, CSc.: Aberace u hmyzu - ano či ne?

RNDr. Jiří Zelený, CSc.: Faunistické okrsky Československa

Účast na diskusních schůzkách byla početná, ale jednoznačnou závadou je nedostatek vhodné místnosti. Salonek v restauraci Černý pivovar je použitelný v nevhodnou dobu a dvakrát byla objednávka vedením restaurace na poslední chvíli zrušena, takže jedna schůzka byla narychlo přeložena do jiné restaurace a jedna schůzka se nemohla uskutečnit. Všechny přednášky byly doplněny promítáním barevných diapozitivů. Účast na jednotlivých přednáškách byla mezi 40 až 60 členy.

Kromě těchto organizovaných akcí se uskutečňují ještě pravidelné týdenní neformální schůzky členů, na kterých si vyměňují zkušenosti, získané z různých lokalit a je determinován materiál.

e) Příprava oslav založení společnosti

V závěru roku přistoupil výbor ke konkrétním přípravám na organizaci mezinárodní konference, která je presidiem ČSAV schválena u příležitosti 70. výročí založení společnosti a která se ve dnech 29. a 30.3. 1974 uskuteční v Praze na téma: Zhodnocení a perspektivy vývoje entomologické vědy v ČSSR. Podle předběžných informací se jí zúčastní i řada entomologů ze sousedních socialistických zemí.

f) Výměna vědeckého materiálu se zahraničními partnery

Ústřední výbor dále sledoval a vyhodnotil stav ve vývozu a dovozu entomologického materiálu u členů společnosti. Nebyly zjištěny žádné závady, a proto Celní ředitelství pro ČSR prodloužilo společnosti zvláštní výměr pro bezcelný vývoz a dovoz entomologického materiálu i pro rok 1974.

g) Zahraniční cesty členů společnosti

Obdobná situace, jako je uvedena v závěru bodu c) o účasti členů na akcích pořádaných jinými organizacemi, je i při služebních cestách do zahraničí, kdy např. expedice Národního muzea do Iránu se skládala z pracovníků entomologického oddělení NM, kteří jsou všichni současně i členy společnosti. Tyto cesty jsou přínosem jak pro zaměstnavatele, tak i pro společnost. Společnost ale nemá vždy dokonalý přehled o všech takovýchto cestách svých členů do zahraničí a obdobně ani o zahraničních návštěvách v ČSSR.

Skupina 13 členů provedla v květnu a červnu entomologický výzkum oblastí Gruzie a Arménie a v červnu 7 entomologů navštívilo Kavkaz. V květnu provedli 2 entomologové též entomologický výzkum Kypru, další Bulharska a podobně.

h) Péče o dorost

Kroužek mladých entomologů je složen z 15 mladých členů a kandidátů a schází se pravidelně každých čtrnáct dní (kromě prázdnin) v Ústředním domě pionýrů a mládeže J. Fučíka v Praze. Celkem bylo uskutečněno

18 schůzek, jejichž náplní bylo především instruování mladých, začínajících entomologů jak z hlediska ideového přístupu k entomologii, tak i z hlediska praktického řešení sběru, preparace, lokalitování, pořádání sbírek a determinace. Při 5 exkurzích do okolí Prahy byly předvedeny různé sběrné metody. Zejména při práci s mladými se velmi tíživě projevuje nedostatek české odborné literatury, neboť starší vhodná díla jsou již rozebraná.

2. Práce poboček.

Pobočky rozvíjejí svoji činnost podle plánu, schváleného a kontrolovaného ústředním výborem.

Moravská pobočka se sídlem v Brně je vedena výborem ve složení:

předseda: Prof. RNDr. František Miller, DrSc., Úvoz 17, Brno

jednatel: Ing. Zbyšek Pecha, Minská 68, Brno

hospodář: Oldřich Jakeš

členové výboru: RNDr. Pavel Lauterer

Dr. Ing. Radoslav Obrtel, CSc.

Ing. Jaroslav Marek

revizor: Dr. Ing. František Gregor, CSc.

Bylo uspořádáno 8 přednášek za dosti vysoké účasti členů:

Prof. Dr. V. Teyrovský: Brněnská přírodověda před 50 lety

Dr. F. Balát: Sběr a bionomie všenek ČSSR

Ing. M. Králíček: Z bionomie nesytek

Doc. Dr. V. Janda, CSc.: Celkový metabolismus hmyzu a jeho ovlivnění

Doc. Dr. V. Janda, CSc.: Aktivita trávicích enzymů hmyzu a její ovlivnění

Dr. E. Baumann: Bionomie střecha hrabošího

RNDr. V. Landa, DrSc., člen kor. ČSAV: Entomologie v Austrálii

Prof. Dr. S. Obr, DrSc.: Pisivky a současný stav jejich výzkumu

Dále pobočka pokračovala v osvědčené formě schůzek, spojených s besedami a kratšími referáty. Bylo jich uspořádáno celkem 31. Pravidelné čtrnáctidenní schůzky mladých entomologů se konaly v Domě pionýrů a mládeže v Brně za průměrné účasti 20 členů. Na schůzkách bylo uspořádáno 18 besed na odborná témata s výkladem a praktickými ukázkami. Členové kroužku se podíleli na faunistickém výzkumu ohrožených biotopů individuálním i kolektivním sběrem, zvláště v zátopovém území přehrad na jižní Moravě a na Jihlavce. Celkem bylo uspořádáno 7 exkurzí, z toho 1 devítidenní do jižních Čech. Kroužek má družbu s mladými entomology při Zoologickém institutu Akademie nauk v Leninogradě.

Jihočeská pobočka se sídlem v Českých Budějovicích byla vedena výborem ve složení:

předseda: RNDr. Stanislav Ošmera, Jihočes. muzeum, Č. Budějovice

jednatel: Ing. Karel Spitzer, CSc., VŠZ, Č. Budějovice

členové výboru: Ladislav Havel

prom.biol. František Krampl

JUDr. Jiří Slaba

Bylo uspořádáno 5 členských schůzí, při kterých probíhaly některé instruktáže z ochrany přírody a mapování výskytu hmyzu a byly předneseny přednášky:

J.Niedl: Dojmy entomologa a zoologa ze Sovětské Střední Asie

Ing. K.Spitzer, CSc.: Nové poznatky k teorii mimiker a kryptického zbarvení u motýlů

Dr. S.Kučera: Fytocenologická typizace jako podklad pro výzkum entomofauny jižních Čech - II.část: Jednotlivá chráněná území a lokality

Ing. V.Polák: Možnosti organizačního zajištění entomologického průzkumu a potřeby Státní ochrany přírody

RNDr. V.Landa, DrSc., člen kor.ČSAV: Světový entomologický kongres v Australii

Členské schůze se konají střídavě v Č.Budějovicích, v Písku nebo v Táboře. Výbor pobočky úzce spolupracuje se státními orgány ochrany přírody; výsledkem je systematický průzkum význačných lokalit jižních Čech, který zajímá obě strany. Přes snahu výboru se nepodařilo uspořádat pravidelné schůzky mladých entomologů, a tak zůstalo jen při ojedinělých akcích.

Severočeská pobočka se sídlem v Ústí nad Labem byla vedena výborem ve složení:

předseda: Jindřich Novotný, Slov.nár.povstání 33, Ústí nad Labem

jednatel: Ing. Karel Schön, ÚEK ČSAV, Palackého 1586, Most

člen výboru: prom.biol. Miroslav Honců

Pobočka byla ustavena 6.1.1973 a začátek roku byl poznamenán organizační výstavbou. Hlavní náplní činnosti je faunistický průzkum Českého Středoohoří. Byly uspořádány 2 přednášky:

J.Novotný: Entomologické cesty na Kavkaz

prom.biol. M.Honců: Chráněná území Českolipska

3 členské schůze se konaly střídavě v Ústí nad Labem a v Okresním vlastivědném muzeu v Litvínově a byly zaměřeny na koordinaci práce. Do okolí Ústí nad Labem a Biliny byly podniknuty 2 společné exkurze. Pravidelné pracovní schůzky se konají každý týden v Ústí nad Labem a nepravidelně též v Litvínově. Mladí entomologové se scházejí v počtu 10 členů v Okresním vlastivědném muzeu v Litvínově každý měsíc. Bylo pro ně uspořádáno 6 besed s odborným výkladem a praktickými ukázkami.

Podle pokynu KOVSu byly všechny výbory poboček nahlášeny příslušným KNV - odboru pro vnitřní péči.

3. Práce odborných skupin.

Sekce biologického boje s hmyzem byla vedena jejím předsedou RNDr. J.Weiserem, DrSc., členem korespondentem ČSAV.

Byly dále využívány přípravky na bázi *Bacillus thuringiensis* v sadech a jejich činnost se ukázala být velmi perspektivní ve srovnání s insekticidy a analogy juvenilního hormonu. Ve spolupráci se Station de Lutte Biologique (I.N.R.A., Antibes, Francie) byla připravena metodika postupného množení a skladování afidofágních sluneček pro zásahy biologického boje. Leningradské schůze o dvou projektech RVHP, týkajících se biologického boje, se zúčastnila dvoučlenná čs. delegace (předseda a jednatel sekce). Podílela se na zhodnocení práce v minulých 3 letech, na upřesnění plánu na rok 1974-1975 a na vypracování perspektivy pro příští pětiletku. Kromě tradiční již spolupráce na pathogenech hmyzu podílí se ČSSR i na vypracování metod využití a masového chovu entomofágů ve sklenících. Připravuje se východní organizace pro biologický boj s hmyzem a SSSR v tom již učinil první kroky. ČSSR je pro účast administrativně připravena a sekce pak bude uvedena do plné činnosti.

Sekce tažných motýlů byla vedena jejím předsedou PhDr. V.Felixem, CSc.

Sdružuje asi 50 členů, kteří provádějí stálé pozorování tahů podle jednotlivých pokynů. Hlášení jednotlivých pozorování budou zpracována v I.čtvrtletí roku 1974. Lokální přemnožení škodlivých migrantů bylo hlášeno jen u *Pieris brassicae*. Souhrnná zpráva o pozorování tažných motýlů za roky 1970-1971 vyšla v interní publikaci. V rámci výstavy R 50 na Slovanském ostrově byla uspořádána veřejná výborová schůze spojená s besedou o problematice tažných motýlů, která byla i ve zkráceném znění vysílána v rozhlasovém magazínu Meteor. Úzká spolupráce je i s časopisem ABC. Činnost sekce se bude postupně přeorientovávat na dlouhodobější faunistický průzkum jednotlivých oblastí ČSR, což by mělo perspektivně vyústit ve vypracování nového prodlomu.

Faunistická sekce nemá dosud vedení. Vyčkává se výsledku jednání mezi presidiem ČSAV a MŠK o zařazení faunistiky do působnosti Národního muzea. Náplň činnosti této sekce byla vypracována; některé úkoly zatím převzala Komise pro faunistický výzkum.

Komise pro faunistický výzkum byla vedena jejím vedoucím prom. biol. J.Jelínkem, CSc.

Na schůzích členů komise bylo projednáno zaměření a finanční limity pro jednotlivé účastníky vědeckého úkolu. Dále se komise zabývala vypracováním celkové koncepce organizace entomofaunistického výzkumu ČSSR. Dva členové komise se zúčastnili V.mezinárodního symposia o entomofaunistice střední Evropy, které se konalo v Buda-

pešti. Zajímavá byla mimo jiné informace o práci mezinárodního středis-
diska pro mapování evropského hmyzu v Abbots Ripton (Anglie), které
v současné době provádí pokusné mapování vybraných druhů Lepidopter
v celoevropském měřítku. Organizační činností na tomto úseku v ČSSR
byl pověřen Ing. K.Spitzer, CSc.

Sekce pro ochranu přírody nesplnila úlohu, která od ní byla očekává-
na, a proto byla dnem konání valného shromáždění zrušena. Sledováním
otázek ochrany přírody byl ve výboru pověřen Doc.RNDr. J.Buchar, CSc.
Některé problémy, které se v této oblasti vyskytují, budou řešeny na
valném shromáždění v roce 1974.

Na svém zasedání dne 21.11.1973 se výbor usnesl zřídit v rámci
společnosti od 1.1.1974 sekcí pro výzkum sociálního hmyzu. Vedením
sekce byl pověřen Doc.RNDr. I.Hrdý, CSc. Dále se výbor usnesl, že se
Čs.společnost entomologická při ČSAV zúčastní jako pořadatel meziná-
rodní konference o sociálním hmyzu v roce 1977 v Praze.

4. Činnost publikační, bibliografická, stav a služba knihovny, výměna časopisů.

Ve spolupráci s Entomologickým ústavem ČSAV vydává Čs.společnost
entomologická při ČSAV mezinárodní periodikum Acta entomologica Bohe-
moslovaca. V roce 1973 to byl 70.ročník o celkovém rozsahu 432 stran
v 6.číslech, které vyšly v plánovaných termínech. Na redakční práci
se podílí řada členů Slovenské entomologické společnosti při SAV.

Zprávy Čs.společnosti entomologické při ČSAV vycházejí nepravidel-
ně jako interní publikace pro členy. V roce 1973 vyšlo trojčíslo 2-4
roč. 8 (1972) a číslo 1 roč.9 (1973). Za obsah a úpravu odpovídají J.
Král a Z.Černý.

Z pověření výboru zpracovává Ing. Z.Kolečka "Slovník čs. entomolo-
gů". Zatím bylo od nejstarších dob až po současné pracovníky shromáždě-
no 500 jmen entomologů s kompletními údaji životopisnými i s údaji o
entomologické činnosti.

Entomofaunistickou bibliografii zpracovává průběžně Dr. O.Smetana
z cca 200 domácích periodik včetně regionálních tisků.

Stav zahraničních periodik dosáhl 12.430 inventárních čísel v kni-
hovně společnosti, výměnou Acta entomologica Bohemoslovaca za 384 odbor-
ných periodik zahraničních institucí. Vzhledem ke kritickému nedostat-
ku místa musí být část došlých publikací převážena do 2 depozitářů,
takže knihovní fond se nyní nachází na 3 různých místech v Praze. V prů-
běhu roku bylo uskutečněno cca 300 výpůjček včetně meziměstské knihov-
ní služby a prodeje starších čísel časopisu.

5. Spolupráce s Čs. vědecko-technickou společností.

O splupráci s Čs.vědecko-technickou společností pro zemědělství
pečuje ve výboru RNDr. V.Landa, DrSc., člen korespondent ČSAV. Čs. spo-
lečnost entomologická při ČSAV se ke spolupráci iniciativně přihlási-

la, ale nesetkala se s očekávanou odezvou. V budoucnu budou hledány nějaké formy spolupráce. Zatím byla účast na jednotlivých akcích společnosti pouze individuální.

6. Práce kulturně-politická.

Záslužnou prací, zejména s mladými lidmi, je úzká spolupráce společnosti s Domy pionýrů a mládeže. Výsledkem jsou nejen kroužky mladých entomologů při Ústředním domě pionýrů a mládeže J. Fučíka v Praze nebo při Domě pionýrů a mládeže v Brně, ale i další kroužky mladých zájemců o entomologii při těchto domech, kde společnost nemá svoji pobočku jako je Hradec Králové, Plzeň a další. Významné místo zde zaujímá i každoroční účast na organizování a vyhodnocování biologických olympiád pro střední školy.

Závěrem je možno konstatovat, že společnost splnila všechny plány vytyčené úkoly a to jak po pobočkách a sekcích, tak i jako celek a velkým dílem přispěla k prohloubení našich znalostí o živočišné říši a k dalšímu rozvoji entomologické vědy v rámci socialistického společenství.